

VISITA

SVENSK BESÖKSNÄRING

Rapport – Besöksnäringens betydelse på svensk arbetsmarknad

VISITA | visita.se

Box 3546, 103 69 Stockholm, Telefon +46 8 762 74 00 | Box 404, 401 26 Göteborg, Telefon +46 31 62 94 00

Box 186, 201 21 Malmö, Telefon +46 40 35 25 00 | Pedagogens väg 2, 831 40 Östersund, Telefon +46 63 14 10 99

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning och slutsatser	4
Inledning	5
Sysselsättningsexplosion i hotell-och restaurangnäringen 2007-2015	6
Var femte jobb skapades i hotell- och restaurangnäringen.....	6
Sysselsättningen i hotell- och restaurangnäringen ökade med 40 procent	7
Sysselsättningsutvecklingen i hotell- och restaurangnäringen bröt mot sambandet.....	8
Sysselsättningstillväxten stark även i ett europeiskt perspektiv	9
Bilaga 1.....	11
Bilaga 2.....	12
Bilaga 3.....	13

FÖRORD

Besöksnäringen är en riktig jobbmotor i den svenska ekonomin. Sedan 2007 har 20 procent av sysselsättnings-tillväxten kommit i vår näring. Många av de nya jobben är jobb utan trösklar som gått till unga och utlandsfödda. Vi behöver fler jobb utan trösklar på den svenska arbetsmarknaden för att klara integrationen. Jobb utan trösklar betyder att kraven för att få jobben är låga, men det betyder inte att kraven på prestationen är låga. Tvärtom ställer jobben ofta mycket höga krav på utförandet.

Den jobbexplosion vi har sett i besöksnäringen har kommit tack vare att kloka politiska beslut har skapat förutsättningarna. Sänkta arbetsgivaravgifter för unga och sänkt moms på mat serverad på restaurang har gjort att sysselsättningstillväxten i besöksnäringen sticker ut i förhållande till utvecklingen i övriga näringar på den svenska arbetsmarknaden. Visita bedömer att drygt hälften av den sysselsättningstillväxt som har skett i besöksnäringen sedan år 2007 beror på dessa reformer.

Men vi vill och kan mer! Besöksnäringen kan fortsätta att vara den jobbmotor för unga och utlandsfödda som den är om förutsättningarna är de rätta. Då är inställningen från dem som stiftar lagarna avgörande. Tyvärr har politiska beslut på senare tid redan försämrats för näringen bland annat genom den höjda arbetsgivaravgifterna för unga. Dessutom har regeringen nu lagt förslag om slopat representationsavdrag, höjda alkoholskatter, sjukskatt och flygskatt. Sammantaget kommer detta att leda till allt färre jobb utan trösklar i besöksnäringen, jobb som Sverige har så stort behov av.

Eva Östling, vd, Visita

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

Under perioden 2007-2015 ökade sysselsättningen med drygt 52 000 i hotell- och restaurangnäringen, en ökning på motsvarande 40 procent. Det var nästan 20 procent av den totala sysselsättningstillväxten i den svenska ekonomin under perioden. Det är i sammanhanget viktigt att notera att år 2007 stod hotellen och restaurangerna för endast 2,9 procent av den totala sysselsättningen på den svenska arbetsmarknaden. Hade sysselsättningstillväxten i hotell- och restaurangnäringen följt det samband som andra näringar har haft under perioden 2000-2007 så hade sysselsättningstillväxten istället legat på mellan 13 000 och 27 000. 26 000-39 000 är alltså sysselsättningstillväxt utöver trend i hotell- och restaurangnäringen. Även i ett europeiskt perspektiv är sysselsättningstillväxten i den svenska hotell- och restaurangnäringen den här perioden mycket stark.

Visitans bedömning är att sysselsättningstillväxten utöver trend till stor del är en konsekvens av två politiska reformer som har blivit genomförda och som har haft positiva effekter på hotell- och restaurangnäringen. Under 2007-2009 sänktes arbetsgivaravgifterna för unga i två steg och 2012 sänktes momsen på mat serverad på restaurang.

Hotell- och restaurangnäringen är en av få näringar som kan erbjuda många jobb utan trösklar på den svenska arbetsmarknaden. Visitans bedömning är att drygt hälften av de jobb som har skapats i hotell- och restaurangnäringen under perioden 2007-2015 inte kräver någon utbildning eller erfarenhet. Att få fler jobb utan trösklar på den svenska arbetsmarknaden krävs för att få in vissa grupper av inte minst utlandsfödda, som har låg utbildningsnivå eller helt saknar utbildning, i jobb. Att säkerställa att förutsättningarna för hotell- och restaurangnäringen är goda i Sverige är, mot den här bakgrunden, viktigt för att kunna skapa fler jobb utan trösklar.

INLEDNING

Trots att det går relativt bra för Sverige med god ekonomisk tillväxt, ökande sysselsättning och sjunkande arbetslöshet så finns det problem på den svenska arbetsmarknaden. Inte minst bland vissa grupper av utlandsfödda är sysselsättningsgraden låg och arbetslösheten hög. Skälet är att de i många fall har kommit till Sverige som asylsökande från länder på en betydligt lägre ekonomisk utvecklingsnivå än Sverige och att många därför har låg utbildningsnivå eller ingen utbildning alls. Problemet på den svenska arbetsmarknaden i detta perspektiv är att andelen jobb utan trösklar är liten i ett europeiskt perspektiv. Sverige har lägst andel jobb utan trösklar i hela Europa definierat som att det inte krävs någon yrkesutbildning för att kunna utföra arbetsgifterna.

Hotell- och restaurangnäringen är en näring som kan erbjuda många jobb där det inte ställs några egentliga krav på utbildning och/eller erfarenhet. Till exempel utgörs nästan 50 procent av jobben i hotell- och restaurangnäringen av yrkesgrupperna köks- och restaurangbiträden och städare. Det är arbeten där förkunskaper inte är något krav och introduktion och utbildning sker på arbetsplatsen. Med rätt förutsättningar kan det inom hotell- och restaurangnäringen skapas många nya jobb utan trösklar.

Alliansregeringen genomförde under perioden 2007 till 2012 två reformer som tydligt förbättrade förutsättningarna för hotell- och restaurangnäringen¹. Perioden 2007-2009 sänktes arbetsgivaravgifterna för unga i två steg, från 31,42 procent till 15,49 procent. Detta gynnade hotell- och restaurangnäringen då andelen unga är klart störst där jämfört med samtliga övriga näringar på den svenska arbetsmarknaden². 2012 sänktes momsen på mat serverad på restaurang från 25 procent till tolv procent. Perioden 2007-2015 skedde en sysselsättningsexplosion i hotell- och restaurangnäringen där det under perioden skapades mer än 50 000 nya jobb. Många av de jobb som skapades var dessutom jobb utan trösklar som gick till unga och utlandsfödda. Precis som när det gäller andelen unga är andelen utlandsfödda störst i hotell- och restaurangnäringen³ jämfört samtliga övriga näringar.

Syftet med denna rapport är att visa på den exceptionellt starka sysselsättningstillväxten i den svenska hotell- och restaurangnäringen sedan 2007 och att denna utveckling sammanfaller med att det genomfördes ett antal för näringen positiva reformer. Först visar vi på den starka sysselsättningstillväxten i hotell- och restaurangnäringen 2007-2015 i förhållande till andra näringar, näringens storlek och den historiska utvecklingen. Därefter visar vi att utvecklingen inte gäller hotell- och restaurangnäringen generellt i Europa utan att sysselsättningsutvecklingen i näringen i Sverige är mycket stark även i ett europeiskt perspektiv.

---

¹ Se bilaga 2 för en beskrivning av reformerna.

² Se diagram 5 Bilaga 3.

³ Se diagram 6, Bilaga 3.

SYSSELSÄTTNINGSEXPLSION I HOTELL- OCH RESTAURANGNÄRINGEN 2007-2015

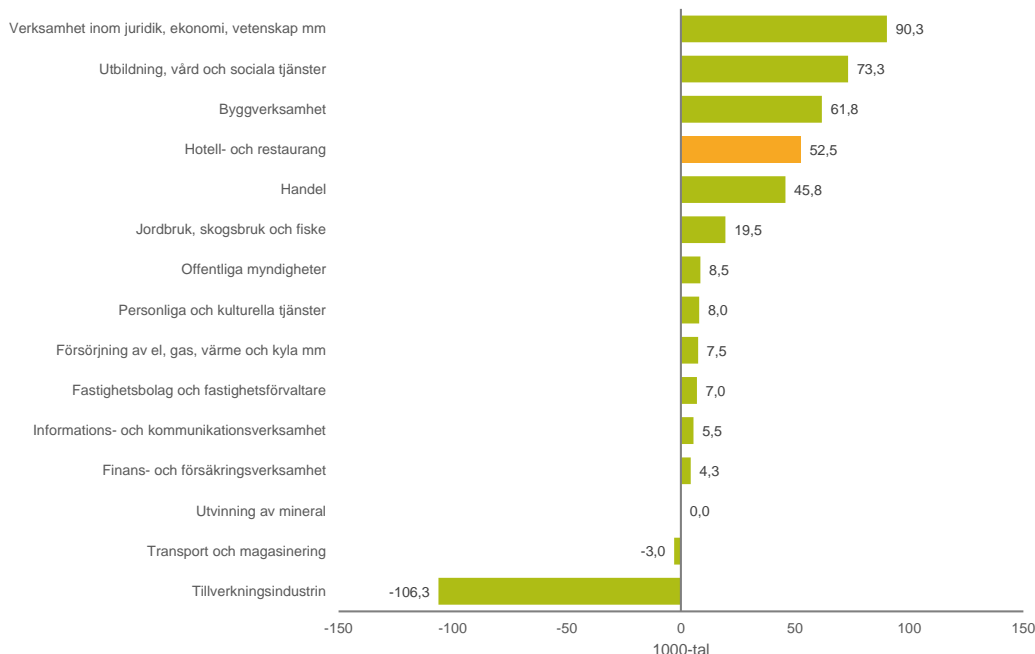
Var femte jobb skapades i hotell- och restaurangnäringen

Under perioden 2007-2015 ökade sysselsättningen i den svenska ekonomin med 280 000. Början av perioden präglades tydligt av den internationella finanskrisen som hade stor och negativ påverkan på produktion och sysselsättning i den svenska ekonomin. Mellan 2008 och 2009 sjönk bruttonationalprodukten med drygt sex procent och sysselsättningen med över 100 000 i den svenska ekonomin.

Det var i tjänstesektorn jobbtillväxten kom under perioden. I diagram 1 redovisar vi ökningen av sysselsättningen i olika näringar⁴ i den svenska ekonomin 2007-2015. Som framgår av diagrammet ökade antalet sysselsatta i hotell- och restaurangnäringen med drygt 52 000 under perioden. Det motsvarar nästan 20 procent av den totala sysselsättningstillväxten på hela den svenska arbetsmarknaden. Många av de jobb som skapades i hotell- och restaurangnäringen var av karaktären jobb utan trösklar. Visitas bedömning är att uppåt 30 000 av sysselsättningsökningen var jobb där det inte krävs utbildning eller erfarenhet och att cirka hälften av sysselsättningstillväxten gick till personer som inte är födda i Sverige.

Det stora antalet jobb som har skapats i hotell- och restaurangnäringen blir ännu mer anmärkningsvärt när vi tittar på hur stor del av de totala sysselsättningen som hotell- och restaurangnäringen stod för på den svenska arbetsmarknaden. År 2007 utgjorde sysselsättningen i hotell- och restaurangnäringen 2,9 procent av den totala sysselsättningen på den svenska arbetsmarknaden. En bransch som endast utgjorde 2,9 procent av den totala sysselsättningen i början på perioden stod alltså för nästan 20 procent av sysselsättningstillväxten.

Diagram 1 Utveckling av antalet sysselsatta i olika näringsgrenar i Sverige perioden 2007-2015, 1000-tal

Källa: Nationalräkenskaperna, SCB

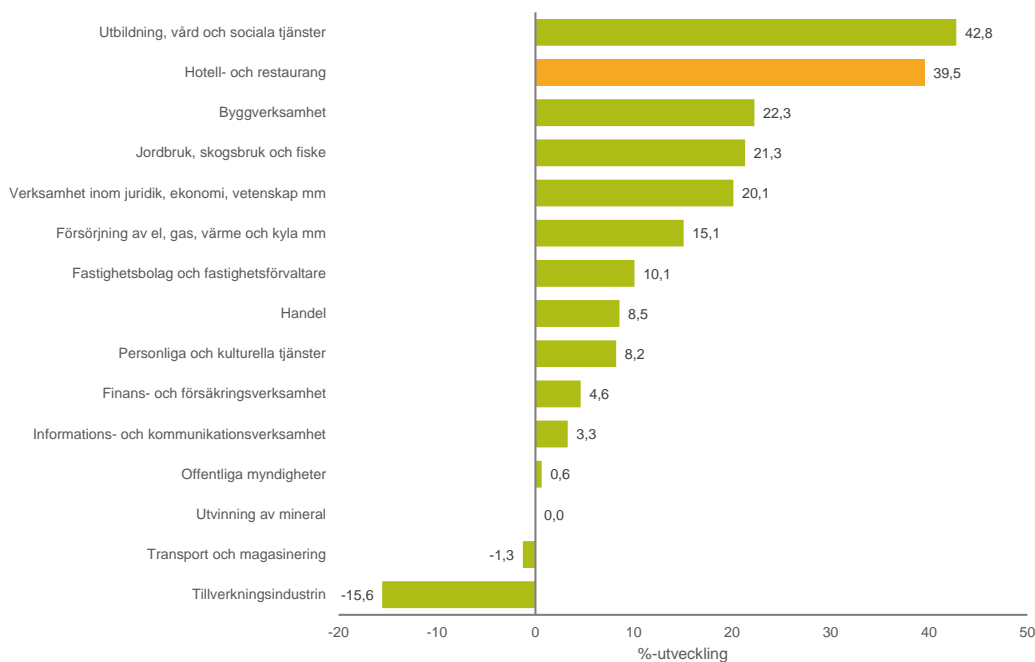
⁴ Näringarna indelade efter SNI 2007, Bilaga 1.

Sysselsättningen i hotell- och restaurangnäringen ökade med 40 procent

I diagram 2 visar vi den procentuella utvecklingen av antalet sysselsatta i olika näringar under perioden 2007-2015. Det är två näringar som sticker ut positivt vad gäller den procentuella tillväxten i sysselsättningen, näringen för utbildning, vård och sociala tjänster samt hotell- och restaurangnäringen. Tillväxten var något starkare för utbildning, vård och sociala tjänster än för hotell och restaurang, 42,8 procent jämfört med 39,5 procent. Den genomsnittliga ökningen bland samtliga näringar under perioden var tolv procent. Den totala sysselsättningsökningen var dock bara 6,2 procent, vilket förklaras av att några av de största näringarna hade den sämsta jobbtillväxten.

Då den procentuella ökningen i sysselsättningen är så mycket större än motsvarande ökning för hela arbetsmarknaden ökar hotell- och restaurangnäringens andel av den totala sysselsättningen kraftigt under perioden. 2007 var 2,9 procent av sysselsättningen på den svenska arbetsmarknaden i hotell- och restaurangnäringen. 2015 hade andelen ökat till 3,9 procent⁵. Som jämförelse kan vi titta på utvecklingen perioden 2000-2007 då andelen ökade från 2,8 procent till 2,9 procent⁶.

Diagram 2 Utveckling av antalet sysselsatta i olika näringsgrenar i Sverige perioden 2007-2015, procentuell utveckling

Källa: Nationalräkenskaperna, SCB

⁵ Se diagram 7, Bilaga 3.

⁶ Se diagram 8, Bilaga 3.

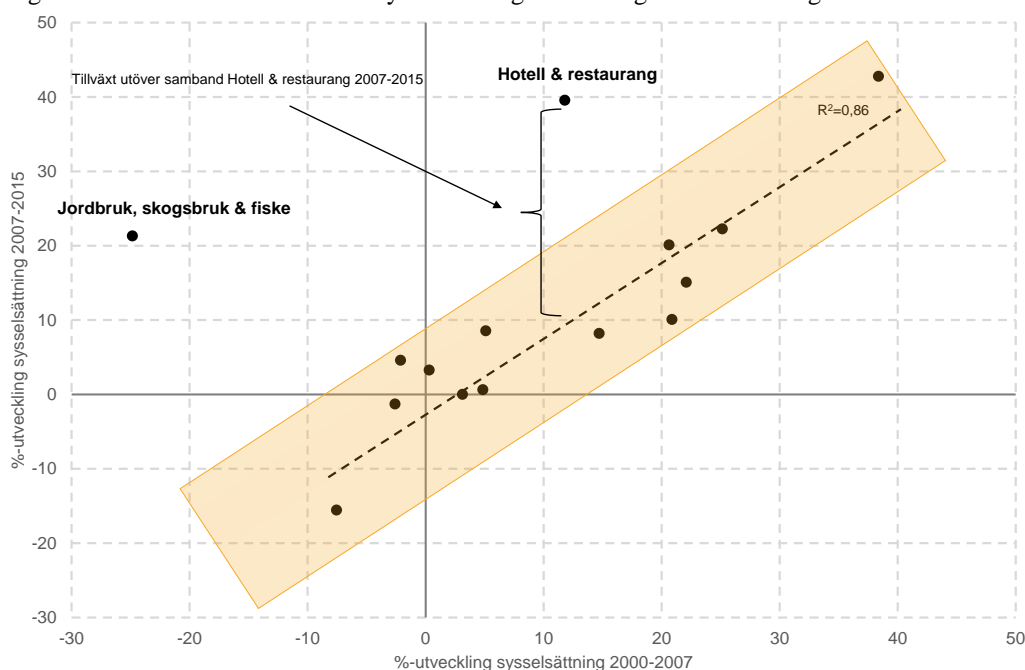
Sysselsättningsutvecklingen i hotell- och restaurangnäringen bröt mot sambandet

Är då den utveckling vi såg perioden 2007-2015 i hotell- och restaurangnäringen en fortsättning av en trend som vi såg redan innan? Svaret är nej. Under perioden 2000-2007 ökade sysselsättningen på den svenska arbetsmarknaden med nästan 230 000, vilket motsvarar 32 000 per år. Under perioden 2007-2015 var den genomsnittliga ökningen 35 000 per år, det vill säga marginellt bättre. Under perioden 2000-2007 ökade sysselsättningen i hotell- och restaurangnäringen med i genomsnitt 2 000 per år. Under perioden 2007-2015 var ökningen istället nästan 7 000 per år, 3,5 gånger högre än under perioden 2000-2007.

Det finns dessutom ett tydligt samband mellan hur utvecklingen varit i 13 andra näringar under perioden 2000-2007 och 2007-2015, se diagram 3. Sambandet illustreras av det skuggade partiet i diagrammet. Diagrammet visar att om en näring hade en stark tillväxt i sysselsättningen under perioden 2000-2007 så var tillväxten i sysselsättning också stark perioden 2007-2015 och tvärtom. Hotell- och restaurangnäringen (och näringen Jordbruk, skogsbruk och fiske) avviker tydligt från det samband. Om sysselsättningstillväxten i hotell- och restaurangnäringen följt de samband som gällde för övriga näringar hade den legat på mellan 10 och 20 procent perioden 2007-2015. Detta skulle ha inneburit att sysselsättningen i hotell- och restaurangnäringen varit 13 000-27 000. Resterande ökning på 26 000-39 000 är alltså en konsekvens av att hotell- och restaurangnäringen bryter mot det samband som gäller för övriga näringar. Vistas bedömning är att de för näringen positiva reformer som genomfördes under perioden 2007-2012 har varit en starkt bidragande orsak till att sysselsättningstillväxten i hotell- och restaurangnäringen bryter mot sambandet.

Som vi visade i diagram 2 var den procentuella utvecklingen bättre för näringen utbildning, vård och sociala tjänster än för hotell- och restaurangnäringen under perioden 2007-2015. Men som framgår av diagram 3 var tillväxten i näringen utbildning, vård och sociala helt enligt sambandet (punkten längst upp till höger i diagrammet). Sysselsättningstillväxten under perioden 2007-2015, till skillnad från hotell- och restaurangnäringen, var som förväntat med utgångspunkt från tillväxten 2000-2007.

Diagram 3 Sambandet¹ mellan sysselsättningsutvecklingen i olika näringar 2000-2007 och 2007-2014

Källa: Nationalräkenskaperna, SCB

¹ Trendlinjen och R² som visar sambandet avser alla branscher exklusive Hotell & restaurang och Jordbruk, skogsbruk & fiske

SYSSELSÄTTNINGSTILLVÄXTEN STARK ÄVEN I ETT EUROPEISKT PERSPEKTIV

Frågan är om den snabba tillväxten i hotell- och restaurangnäringen perioden 2007-2015 är ett svenskt fenomen eller om vi ser samma utveckling för hotell- och restaurangnäringen i övriga Europa. För att kunna jämföra utvecklingen av hotell- och restaurangnäringen i olika länder måste den relateras till den totala sysselsättningstillväxten i respektive land. I diagram 4 redovisas därför den procentuella förändringen av andelen som sysselsättningen i hotell- och restaurangnäringen utgör av den totala sysselsättningen i respektive land perioden 2007-2014⁷. I till exempel Danmark har andelen ökat från 3,6 procent 2007 till 4,2 procent 2014, en ökning med 17,2 procent.

Den genomsnittliga ökningen bland de 29 länderna var 11,1 procent. Andelen ökade i 26 av 29 länder, vilket visar på att hotell- och restaurangnäringen är en tillväxtnäring nästan överallt. Skillnaden i tillväxten av andelen är dock stor mellan länderna. Sverige är ett av fem länder där andelen har vuxit med mer än 20 procent under perioden. Tillväxten i Sverige var 27,9 procent. I endast två andra länder var tillväxten högre, Rumänien och Slovakien. När det gäller Rumänien skedde tillväxten från en mycket låg nivå, från 1,4 procent till 2,0 procent. Det verkar alltså som att den starka tillväxten i hotell- och restaurangnäringen i Sverige även är mycket stark ur ett europeiskt perspektiv. Som jämförelse kan nämnas att under perioden 2000-2007 var tillväxten i sysselsättningsandelen i Sverige 6,3 procent⁸. Snittet för tillväxten av hotell- och restaurangnäringens andel i de 29 länderna i Europa var då tio procent. Under den perioden hade alltså Sveriges hotell- och restaurangnäring en betydligt lägre tillväxt än övriga Europa.

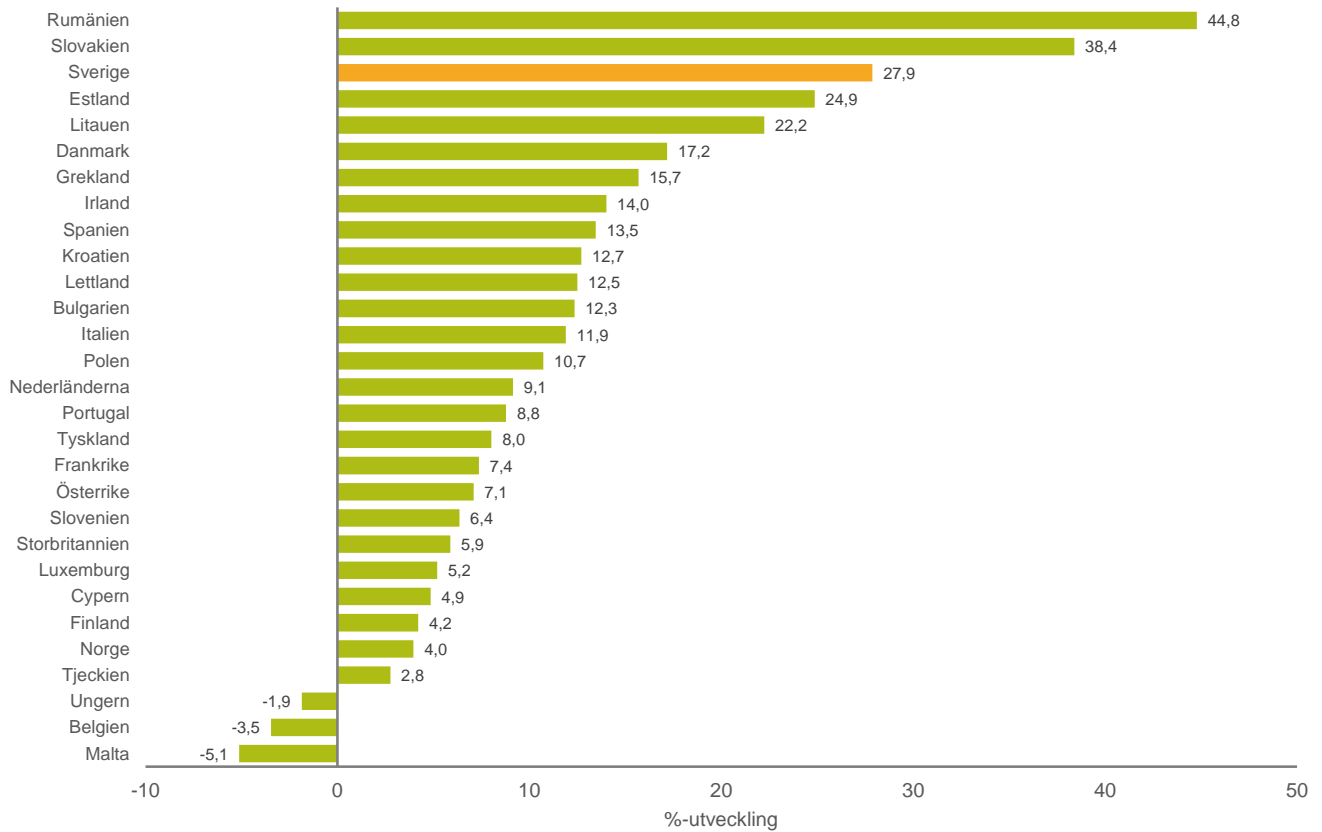
Jämför vi exempelvis med utvecklingen i våra nordiska grannländer är det tydligt att Sveriges utveckling är exceptionell. Motsvarande ökning i övriga Norden var 17,2 procent i Danmark (bra tillväxt i ett europeiskt perspektiv), 4,2 procent i Finland och 4,0 procent i Norge. Det gjorde att hotell- och restaurangnäringens andel i relation till hela arbetsmarknaden i Sverige passerade både den i Finland och den i Norge under perioden 2007-2014.

---

⁷ Det finns ännu inga data för 2015 i Eurostats databaser varför vi istället studerar perioden 2007-2014.

⁸ Se diagram 9, Bilaga 3.

Diagram 4 Procentuell utveckling av hotell- och restaurangnäringens andel av den totala sysselsättningen 2007-2014 i 29 europeiska länder

Källa: National Accounts (Eurostat)

BILAGA 1

Näringsgrenar (SNI 2007)

A01-A03 jordbruk, skogsbruk och fiske

B05-B09 utvinning av mineraler

C10-C33 tillverkningsindustrin

D35-E39 försörjning av el, gas, värme och kyla mm

F41-F43 byggverksamhet

G45-G47 handel

H49-H53 transport och magasinering

I55-I56 hotell och restaurang

J58-J63 informations- och kommunikationsverksamhet

K64-K66 finans- och försäkringsverksamhet

L68 fastighetsbolag och fastighetsförvaltare

M69-N82 verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknisk mm

P85-Q88 utbildning, vård och sociala tjänster

R90-T98 personliga och kulturella tjänster

Y012 offentliga myndigheter

BILAGA 2

Sänkta arbetsgivaravgifter för unga

Alliansen gick till val 2006 med löftet att sänka arbetsgivaravgifterna för den arbetskraftsintensiva tjänstesektorn. Syftet med reformen var att öka sysselsättningen bland de grupper som stod längst ifrån arbetsmarknaden, exempelvis ungdomar, lågutbildade, långtidsarbetslösa och arbetslösa med utländsk bakgrund.

På grund av EU:s statsstödsregler fick regeringen problem med att genomföra förslaget. Skälet var att EU bara accepterade att nedsättningen omfattade små- och medelstora företag. Mot den bakgrunden valde regeringen att inte genomföra förslaget.

Som ett alternativ beslutade alliansregeringen istället att sänka arbetsgivaravgifterna för unga. Nedsättningen genomfördes i två olika steg. Den 1 juli 2007 infördes en sänkning av avgiftsnivån, från 32,42 procent till 21,32, för personer som vid årets ingång fyllt 18 men inte 25 år. Den 1 januari 2009 utökades målgruppen till att omfatta alla som inte fyllt 26 år vid årets ingång. Samtidigt sänktes nivån på avgifterna ytterligare, ner till 15,48 procent.

Den nuvarande regeringen har sedan den tillträdde valt att ta bort nedsättningen i två steg. Det första steget togs den 1 augusti 2015 och det andra den 1 juni 2016.

Sänkt moms på mat serverad på restaurang

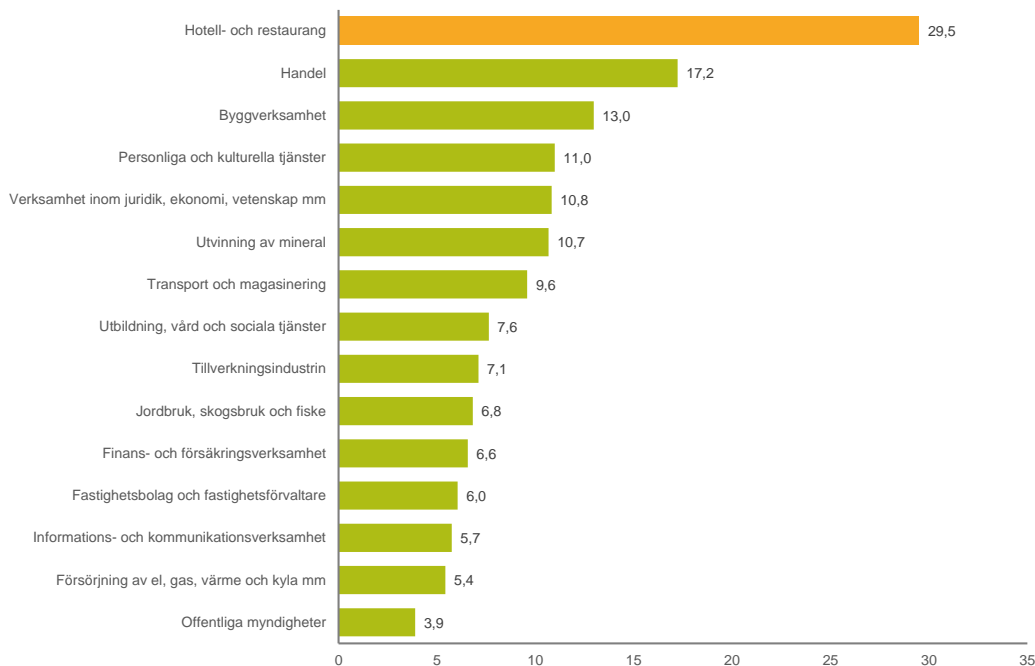
Den första juli 2010 beslutade EU:s ministerråd att det skulle vara tillåtet att tillämpa reducerad moms på bland annat restaurangtjänster för EU:s medlemsländer. Alliansregeringen lade efter detta fram förslaget att momsen på mat serverad på restaurang skulle sänkas från 25 procent till tolv procent. Förslaget genomfördes den 1 januari 2012.

Det huvudsakliga syftet med att sänka momsen på restaurang- och cateringtjänster var att långsiktigt öka sysselsättningsnivån på den svenska arbetsmarknaden och minska den strukturella arbetslösheten. För att kunna åstadkomma detta var det nödvändigt höja sysselsättningsnivån för individer som står långt ifrån arbetsmarknaden och som utan riktade åtgärder sannolikt inte skulle komma att få ett jobb.

Det fanns två viktiga orsaker till att reformen var riktad åt restaurangbranschen. Den första var att det i branschen finns många arbeten där det inte ställs några egentliga krav på utbildning och/eller erfarenhet. Exempelvis utgör nästan 50 procent av jobben i hotell- och restaurangnäringen av yrkesgrupperna köks- och restaurangbiträden och städare. Det här är arbeten där förkunskaper inte är något krav och introduktion och utbildning sker på arbetsplatsen. Den andra orsaken att sänka momsen på restaurangtjänster var att restaurangbranschen hade en stor andel unga och utlandsfödda sysselsatta. En stor andel av de personer som står långt ifrån arbetsmarknaden utgörs av vissa grupper av unga och utlandsfödda. Det gemensamma för dessa är ofta en svag utbildningsbakgrund och begränsad erfarenhet av yrkesarbete.

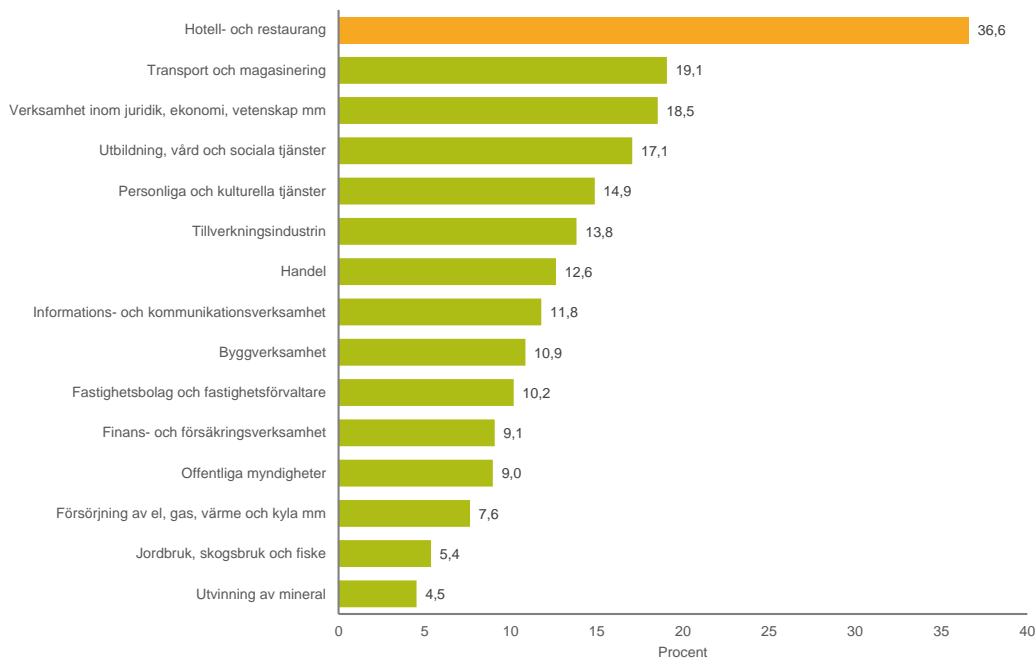
BILAGA 3

Diagram 5 Andel sysselsatta i åldersgruppen 16-24 år, procent av totalt antal sysselsatta i olika näringar på den svenska arbetsmarknaden 2014

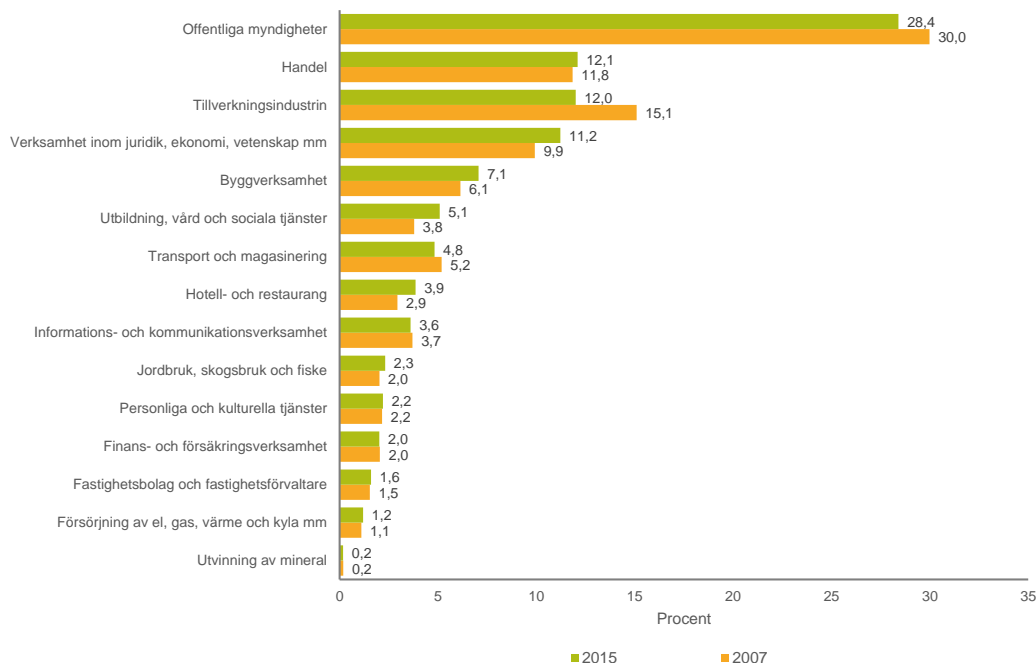
Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, SCB

Diagram 6 Andel utlandsfödda sysselsatta, procent av totalt antal sysselsatta i olika näringar på den svenska arbetsmarknaden 2014

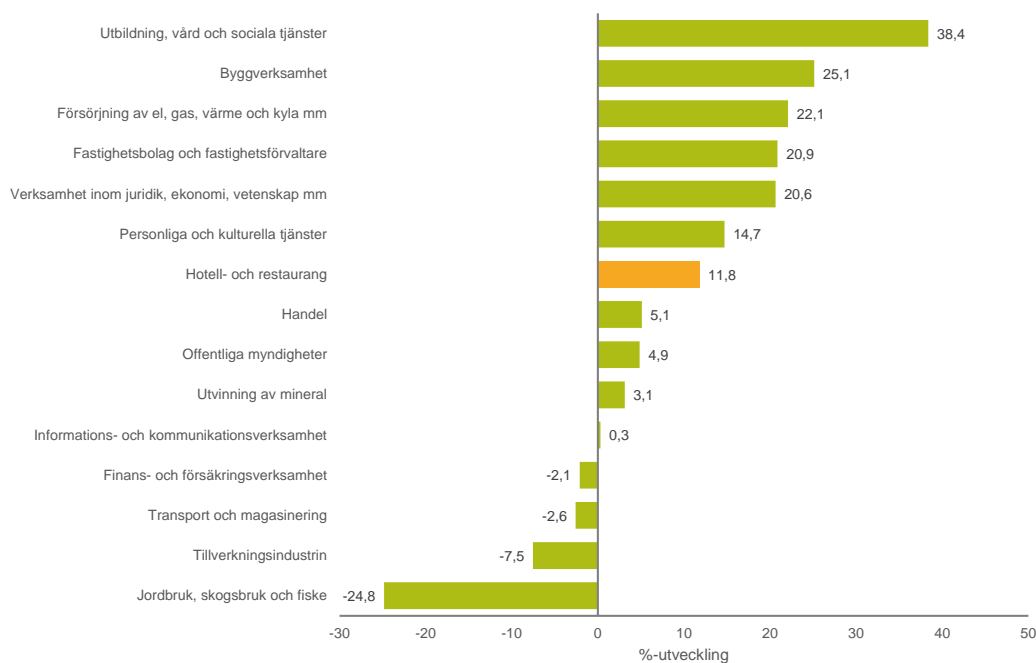
Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, SCB

Diagram 7 Olika näringars andel av den totala sysselsättningen på den svenska arbetsmarknaden 2007 respektive 2015

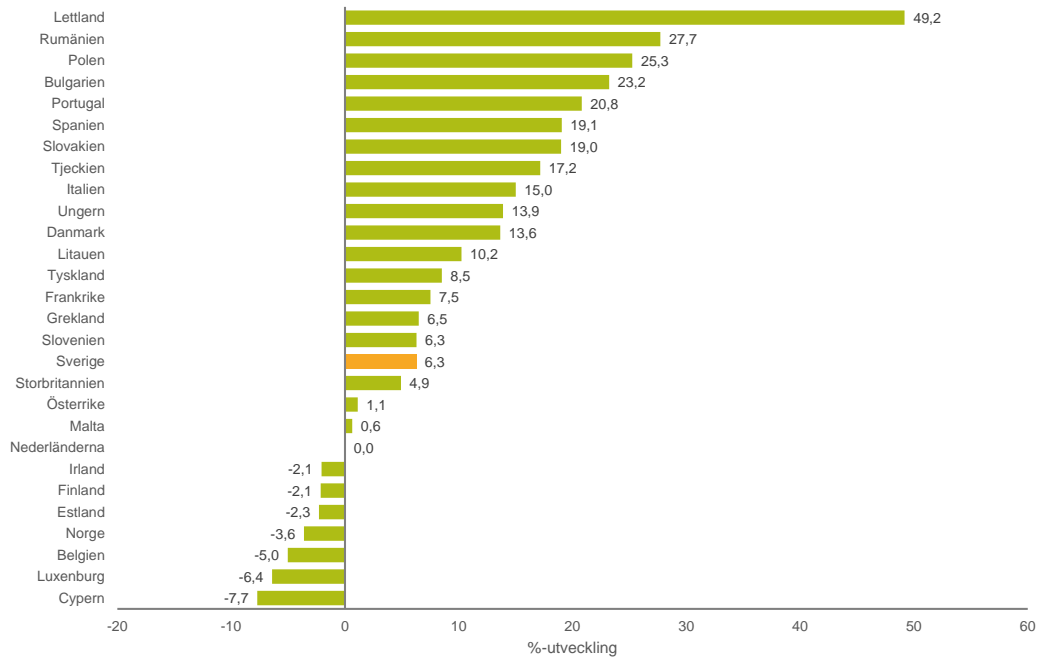
Källa: Nationalräkenskaperna, SCB

Diagram 8 Procentuell utveckling av sysselsatta i olika näringsgrenar i Sverige perioden 2000-2007

Källa: National Accounts (Eurostat)

Diagram 9 Procentuell utveckling av hotell- och restaurangnäringens andel av den totala sysselsättningen 2000-2007 i 29 europeiska länder

Källa: National Accounts (Eurostat)